„Paber lõpeb mul käest, sellepärast ei wõi täna pikemalt kirjutada; südames elab kül weel mittu mõttet, aga jäägu nemad parem rääkimata, sest üks wana sõna ütleb: rääkimine on hea, waitolemine parem. — Raha ei ole mul sedäpuhku tarwis, sest kodunt kaasa wõetud kopikad on enamist kõik alles. Hoidke, mis teie kätte jätsin, kunni mul raha peaks puuduma. Ütelge palju tuhat terwisid kõigile, kes mind ei ole unustanud. Jumalaga!

Serpuhowi kreisis, Moskau kubermangus.

Teie truu ja tänulik sõber

Hans Wirk."

Kaks nädalat pärast jaanipääwa tuli Peeter Mõistand Ülewainu pererahwast tüki aja pärast jälle waatama, tõi ühtlase surnu sõnumid, sest nende wana küla koolmeister Rein Nok, kes juba mittu aastat rindu põdes ja tänawu kewadest seie saadik enam sängist wälja ei peasnud, oli eile hommiku siit ilmast ärakutsutud. Pika raske pääwa töö ja kiduri terwise peale wõis igamees temale puhkamist soowida, seda enam kui tema wiimsel aastadel wanuse ja waese terwise pärast ammetit enam ei jõudnud ülespidada. Meie peremeeste jut wenis pikemalt kooliasjade peale ja sünnitas küsimist, kust uut koolmeistrit sügiseks pidi leitama. Mõistand ütles: „Koolmeistri leidmine teeb mulle palju wähem muret, kui tema kõlbus, sest et meie päiwil mehi küllalte igal pool on, kes ammetisse kipuwad, kui kuskil lesseks jäänud kohast kuulewad, olgu koht kuda tahes, sellest ei peeta lugu, kui age mehele ameti nime saab. Kus ülemat seadust mööda kooli wähem pool aastat peetakse ja teise pikema poole aasta sees lastele unustuse aega antakse, seal ei wõi kõige osawam koolmeister suurt waimuharimise tööd laste kallal teha, waid peab sellega lepima, kui neid kõige pimedamast tuimusest nii kaugele wiib, et laps natuke selitama hakkab, waest wiisi lugema ja katekismuse õpetuse päbä saab, et ta wasika wiisi õpetaja ette ei astuks. Kui kooli

aeg nõnda lühidelt wältab, ei tohita koolmeistrile rohkem palka anda, kui pisuke töö wäärt on, sest eks temal ole aega küllalt sui otsani leiwa palukest põllult muretseda ja talwel koolitamise kõrwas midagi näpude tööd ettewõtta, misga endale peatoitu ja ihukattet muretseb. Nõnda mõtlewad palju inimesed, ega tule neil meele, kuda ühel osawal koolmeistril, kes ammetis truu tahab olla, täieline mehe töö laste õpetamisega on. Tahab ta koolitamise kõrwas midagi muud toimetamist edasi ajada, siis läbäb üks osa tähele panemist laste kohta nurja, sest et koolmeister aga poole waimuga laste juures on." Põllupap arwas, selle wasta ei olla wõimalik midagi teha, sest asja ei wõida enam teisite käända kuda korra oli jalule seatud. „Ei, wennike!" — kostis Mõistand — „minu arwates näitab lugu siin hoopis teisite. Esimene koolide seadmise aeg meie maal sündis priiuse kuulutamisel, kus rohkem kotpimedust ja tuimust igal pool leiti kui praegu, ja kui mõnel mõistlikumal himu oleks olnud last paremalt lasta juhatada, siis keelas teda kehwus, et seda ei wõinud teha. Seaduse andjad pidid kooli alustama, et selle läbi rahwale raskuse koormat ei tuleks, mis nende nõdrad õlad ei jaksaks kanda, sest et muidu wastatõrkumist mitmes paigas wõiks sündida. Ligi poole saea aasta pärast on, tänu Jumalale! meie Eestirahwa käruke hea tüki maad walguse poole edasi läinud ja saab sedamööda kuda jõud kaswab ika kaugemale jõudma, sest et midagi keeldust ei ole üht asja paremine teha, kuda kästud oli. Seadus sunnib meid maan- ja kiriku-teed parandama, mis igal pool aast aastalt paremaks läbäwad; kui nüüd külateede pärast sundi ei ole, et neid peame parandama, siis ei ole nende parandamine kaa kusagil ärakeelatud. Just niisama sugune järg on kaa koolidega. Kui meil jõud ja aeg kannab, lastele osawamat koolmeistrit palkada, kooli aega paar kuud pikendada ja lastele täielikuma õpetust anda, siis ei tule meid kedagi seal juures keelama, sest et meie seda teiste kulu peale ei tee, waid kõik omast taskust maksame. Minu arwates ei oleks juwel enam kui